

YASIN DUMAN • Rojava

YASIN DUMAN Cölemêrġin (Hakkâri) Gever (Yüksekova) ilçesinde doğdu. İlköğretim ve lise eğitimini Şemzînan (Şemdinli) ve Dilok'ta (Gaziantep) tamamladı. 2013 yılında Bogaziçi Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nden ve 2015 yılında Sabancı Üniversitesi Çatışma Analizi ve Çözümü Yüksek Lisans Programı'ndan mezun oldu. Etnik gruplar arası çatışma ve barış, ayrımcılık ve asimilasyon politikaları ve özerklik üzerine araştırmalar yapmaktadır. 2015'te Sabancı Üniversitesi'nde Siyaset Bilimi doktora programına başladı.

İletişim Yayınları 2338 • Bugünün Kitapları 205

ISBN-13: 978-975-05-1999-4

© 2016 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2016, İstanbul

EDİTÖR Ahmet Insel - Tanıl Bora

YAYINA HAZIRLAYAN Bayram Şen

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Yasin Duman

İÇ FOTOĞRAFLAR Yasin Duman Özel Arşivi

UYGULAMA Hüsnu Abbas

DÜZELTİ Remzi Abbas

BASKI Ayhan Matbaası • SERTİFİKA NO. 22749

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak, No: 6/3
Bağcılar, İstanbul Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit • SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

YASIN DUMAN

Rojava

Bir Demokratik
Özerklik Deneyimi

Toplumsal barışa ve adalete...

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	9
SUNUŞ	11
GİRİŞ	21
BİRİNCİ BÖLÜM	
ÖZERKLİK VE ÇATIŞMA ÇÖZÜMÜ	25
Özerklik.....	25
Bir çatışma çözüm yöntemi olarak özerklik.....	29
Çok kültürlülük ve çok ulusluluk bağlamında özerklik.....	42
İKİNCİ BÖLÜM	
ROJAVA'DAN KISA BİR ÇATIŞMA TARİHİ	53
Suriye'de demografi ve milliyetçilik.....	53
Suriye'de iç savaş.....	57
Kürt sorunu: Sınırlar, siyasi baskılar ve yasaklar.....	64
Kürtlere yönelik toplu katliamlar, inkâr ve baskılar.....	66
Amûdê Sineması'nın yakılması.....	67
1962 nüfus sayımı ve Kürtlerin vatandaşlık haklarının son bulması.....	69
2004 Qamişlo Serhildanı.....	72
2011 sonrası Kürtler.....	74

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ROJAVA'DA DEMOKRATİK ÖZERKLİK	79
Demokratik özerkliğin ilanı.....	79
Rojava'da toplumsal örgütlenme.....	85
Komünler.....	87
Halk meclisleri ve halk belediyeleri.....	93
Halk evleri.....	94
Kadın Eğitim ve Bilim Merkezi.....	96
Birlikler (veya sendikalar).....	99
Akademiler.....	101
Şehit Aileleri Kurumu.....	107
Barış ve uzlaşma komiteleri/heyetleri.....	108
Ekonomiyi Geliştirme Merkezleri ve kooperatifler.....	115

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ROJAVA'DA ALGILAR VE İLİŞKİLER	119
Suriye ve Rojava'da yaşanan çatışmalara dair algılar.....	121
Rojava Demokratik Özerk Yönetimi ile Suriye hükümeti arasındaki ilişkiler.....	144
Rojava Demokratik Özerk Yönetimi ile Kuzey, Güney ve Doğu Kürdistan arasındaki ilişkiler.....	155

BEŞİNCİ BÖLÜM

ROJAVA'DA TOPLUMSAL SORUNLARIN ÇÖZÜM YOLLARI	163
Tanım, yetki paylaşımı ve uzlaştırma.....	164

ALTINCI BÖLÜM

ROJAVA'DA KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR VE MUHTEMEL SORUNLAR	193
SONUÇ	211
EK: Rojava Toplumsal Sözleşmesi	227
KAYNAKÇA	243

TEŞEKKÜR

Bu kitap, Ortadoğu’da bir halkın uzun süren mücadele pratiğini, kısmen de olsa, yansıtmaya çalışan küçük bir çalışmadır ve Cezîre Kantonu özelinde hazırlanmıştır. Şüphesiz Rojava’daki özerklik deneyimi, çok daha geniş, uzun soluklu ve detaylı bir araştırmayı hak etmektedir ve umarım bu çalışma yeni ve daha kapsamlı çalışmaların yapılmasına önayak olabilir. “Bir Savaşın Ortasında Barış ve Çatışma Çözümü: Rojava Demokratik Özerk Yönetiminde Olanaklar ve Zorluklar” başlıklı yüksek lisans tezimin sonucu olarak ortaya çıkan bu çalışmaya araştırma öncesi, süreci ve sonrasında titizlikle danışmanlık yapan ve çatışma analizi ve çözümü alanındaki deneyimleriyle katkıda bulunan değerli hocam Prof. Dr. Ayşe Betül Çelik’e çok teşekkür ederim. Cezîre Kantonu’nda deneyimlerini ve düşüncelerini açık yüreklilikle paylaşan bütün görüşmecilere, alan araştırması yaptığım süre zarfında beni ağırlayan ve görüşmecilerle buluşmamaya yardımcı olan RONAHÎ TV ve Hawar Haber Ajansı çalışanlarına ve Mezopotamya Sosyal Bilimler Akademisi öğretim görevlilerine ve öğrencilerine minnettarım. Tezimi oku-

yan ve Rojava'daki deneyimleriyle katkı sunan gazeteci arkadaşım Evangelos Areteos'a, Türkçe baskısının hazırlandığı sırada kitabın taslağını okuyup önerileriyle son halinin verilmesine katkı sunan sevgili arkadaşlarım Davut Ak, Sevgi Işık, Laşer Rodî ve Bahar Şimşek'e ve İletişim Yayınları'ndan sevgili Tanıl Bora ve Ahmet İnsel'e çok teşekkür ederim. Son iki yıldır Rojava'ya dair deneyim ve düşüncelerimi sabırla dinleyen ve benimle tartışan bütün dostlarıma da yürekten teşekkür ediyorum. Bu katkılar olmasaydı, şüphesiz bu çalışmayı hazırlamak imkânsız olacaktı.

YASIN DUMAN

Ocak 2016

SUNUŞ

Rojava, güneş veya gün anlamına gelen *roj* kelimesi ile kurulmak anlamına gelen *ava bûn* fiilinin birleşmesinden meydana gelen Kürtçe bir kelimedir; fakat *ava bûn* fiili *roj* ile birleştiğinde güneşin battığı yer yani batı yönünü ifade eder. Bu çalışmaya da adımı veren Rojava kelimesi, Kürdistan'da güneşin battığı yeri yani Batı Kürdistan'ı ifade ediyor. Kürdistan coğrafyası düşünüldüğünde, bugün Rojava denilen yerin aslında tam olarak batıda olmadığı, daha çok güneybatıya düştüğü görülecektir. Bu nedenle, bazı kaynaklarda Rojava, Güneybatı Kürdistan olarak da geçer. Fakat, daha yaygın kullanıldığı için bu çalışmada Rojava tercih edildi. Siyasi nedenlerle Rojava kelimesini kullanmak istemeyen devletler, partiler veya örgütlerin bunun yerine daha sıklıkla *Suriye'nin Kuzeyi* ifadesini kullanması, Rojava halkının siyasi statü taleplerini ve iradesini tanımadıklarını ve bu bölgeyi salt coğrafi bir isimlendirmeye sınırladıklarını göstermektedir. Benzer bir yaklaşım, Irak'ın kuzeyindeki Federal Kürdistan hükümeti için de sergilenmekte ve çoğu zaman Federal Kürdistan hükümeti yerine Kuzey Irak Bölgesel [Kürt] Yönetimi

ifadesi tercih edilmektedir. Fakat Rojava halkı ve yönetimi, kendisini idari olarak Suriye'nin; coğrafi olarak Kürdistan'ın bir parçası olarak görüyor. Bu çalışma, Rojava halkının ve yönetiminin bakış açısını temel alarak, Suriye sınırları içerisinde yer alan bu bölgeyi Rojava olarak tanımlamaktadır.

Bu çalışmanın yapılmasına dair düşüncem, 2012 yılında, Belçika'da Erasmus programı için bulunduğum sırada, gönüllü olarak çalıştığım Nûçe TV'de haber çevirisi yaparken oluştu. Suriye savaşının başlamasının üzerinden henüz bir yıl geçmişti, Suriye ve Rojava'dan sürekli çatışma haberleri geliyordu. Rojavalı Kürtlerin bu savaş sürecinde nasıl hareket edeceği merak konusuydu. Kürtlerin, özerk bir sistem kurması ihtimal dâhilindeydi, fakat bunun nasıl gerçekleşeceğini ve sonuçlarının ne olacağını kestirmek biraz zordu. Buna rağmen, 2013 yılında Sabancı Üniversitesi'nde başladığım Uyuşmazlık Analizi ve Çözümü yüksek lisans programında, Suriye iç savaşı ve Rojava üzerine çalışmaya karar verdim. 2013'ün sonlarına doğru, Rojava'da Kürdistan İşçi Partisi (PKK - *Partiya Karkerên Kurdistanê*) çizgisinde demokratik özerk bir sistemin kurulacağı yavaş yavaş netleşiyordu ve nihayetinde Ocak 2014'te Efrîn (Afrin), Cezîre (Jazeera) ve Kobanî (Ayn Al-Arab) bölgelerinde demokratik özerklik ilan edildi. Rojava'daki gelişmelere paralel olarak tez çalışmamın da konusu belirginleşiyordu. Bir savaşın ortasında ilan ve inşa edilen özerk bir yönetimin çatışma çözümü ve barış inşasında nasıl bir rol oynadığını araştırmaya karar verdim. Tez konusunu paylaştığım bazı arkadaşlarımın ve hocalarımla "Rojava'daki özerkliğin, bir tez konusu olarak çalışılmasının henüz erken olduğu" fikrine katılsam da Rojava'daki gelişmeleri günü gününe takip ederken, tahmin edilenin aksine, Rojava'da özerkliğin gün geçtikçe geliştiğine ve toplumsal barışın sağlanması adına bazı adımların atıldığına tanık oluyordum. Bu durum, Rojava üzerine çalış-

mayı hem önemli hem de heyecanlı kılıyordu. Fakat gelişmeleri İstanbul'dan takip etmek ve bir sonuca varmak yeterli değildi. Aklımda hep, "bu kadar yoğun savaşa rağmen Rojava'da gerçekten de anlatıldığı gibi bir özerk yönetim inşası var mı?" sorusu vardı. Hem bu sorunun yanıtını bulmak hem de Rojava'da yaşanan özerklik inşa sürecine bire bir tanıklık etmek için Ağustos 2014'te ve Ocak 2015'te Cezîre Kantonu'na gittim ve yaklaşık iki aylık bir saha araştırması yaptım. Cezîre Kantonu'nda tanık olduklarım, beklentilerimin oldukça ilerisindeydi. Toplumsal hayat savaş ve göçe rağmen devam ediyordu. Özerk yönetimin inşa ettiği kurumların yanı sıra, hızlı bir kurumsallaşma da vardı. Savaşın devam ediyor olması, Rojava'daki yönetimi veya orada yaşayan halkın çalışmalarını durdurmuyor, aksine –kendi ifadelerine göre– onları daha da motive ediyordu.

Alan araştırması sırasında, Cezîre Kantonu Demokratik Özerk Yönetimi görevlileriyle, sivil toplum kuruluşu yöneticileri ve üyeleriyle, siyasi parti temsilcileriyle ve akademilerde çalışan öğretmen ve eğitim gören öğrencilerle derinlemesine görüşmeler yaptım. Çalışmanın temel amacı, demokratik özerkliğin oluşum sürecini ve geliştirdiği çözüm ve barış pratiklerini anlamak olsa da; katılımcılara geçmişe dair sorular da yöneltip, onların Suriye'de devam eden savaşa, savaş öncesine ve sonrasına dair de neler düşündüklerini anlamaya çalıştım. Bu nedenle, görüştüğüm kişilerin daha ziyade demokratik özerk yönetimde ve yukarıda bahsi geçen kurumlarda yer alan insanlardan olmasına özen gösterdim. Ayrıca, özerk yönetime karşıt bir tutumla yaklaşan ve demokratik özerk yönetime muhalif sayılabilecek kesimlerin de görüşlerine yer vermeye çalıştım. Böylece, savaş ve özerk yönetimin inşasının bir arada olduğu bir zaman diliminde yapılan ve genel bir perspektif sunmayı amaçlayan bir çalışma ortaya çıkmış oldu.